

NYE BØKER OM DET NYE CHINA

av

THORVALD GOGSTAD

Red Dragon over China. Av Harold H. Martinson. Augsburg Publishing House. Minneapolis 1956. 328 sider. \$ 3,50.

Fem år i det nye China. Av Margaret Kiesow. Det danske Missionssselskab. København 1956. 62 sider. D. kr. 3.00.

I løpet av de senere år er der utkommet flere bøker om det nye China. De er enten skrevet av journalister som har fått innreisetilatelse, eller av medlemmer av en av de utallige delegasjoner som har vært på gjestebesøk der, eller det er avhandlinger, resultatet av et møysommelig studium av publikasjoner og offisielle aktstykker fra det kommunistiske China. Men det er å si om de fleste av dem at de i grunnen reiser flere spørsmål enn de besvarer.

De to bøker jeg har til omtale, faller ikke akkurat inn under noen av de ovennevnte kategorier. Forfatteren til «Red Dragon over China», Harold H. Martinson, er født i China i 1905. Han reiste hjem til Amerika i 20-årene og fikk sin utdannelse der. Han ble ordinert i 1930 og kom til China i 1931 og fikk sitt virkefelt i Honan. Han reiste hjem til Amerika etter Pearl Harbour-episoden og kom etter endt ferie tilbake til China i 1945, og ble da lærer ved den lutherske presteskole på Shekow og evakuerte sammen med presteskolen til Hongkong i november 1948. Året etter, høsten 1949, overtok kommunistene regjeringen i China.

I forordet sier forfatteren: «Denne bok blir lagt fram for leserne mer på grunn av plikt enn på grunn av valg. Idet jeg på nært hold har vært vitne til hvorledes kommunismen arbeider, er jeg som kristen blitt tvunget til å opplyse, advare, vekke så mange som mulig mot denne fryktelige fordervelse.»

Bokens første halvdel handler om kommunistpartiets historie i China (med noen innskutte beretninger om personlige opplevelser). Bokens annen halvdel er flyktnings beretninger om hva de opplevde under kommunistregimet. Det siste kapittel i boken er et resymé med en appell om å være på vakt og reise seg til kamp mot den kommunistiske fare.

Det kinesiske kommunistpartis historie. Forfatteren skriver at han i sine undersøkelser ikke har funnet noen tilfredsstillende historikk — og har derfor funnet å måtte skrive en selv. Den gir et godt resymé av de forskjellige faser i utviklingen. Men denne historikk er ikke forsynt med henvisninger til kildene. Forfatteren henviser i stedet til bibliografien bakerst i boken. Det er imidlertid lite tilfredsstillende. Man kan nemlig ikke se hvilke og hva slags kilder som danner grunnlaget for denne historikk, for bibliografien registrerer alle slags bøker om China.

Fremstillingen lider mange steder ved at forfatteren blir så engasjert selv at man føler det går ut over sakligheten og objektiviteten. Ganske sterkt kommer det fram i partsinnlegget i den pågående diskusjon i forfatterens hjemland om Amerikas politikk i China og Det fjerne Østen. Det ville her føre for langt å gå inn på detaljer i fremstillingen, detaljer om hvilke der kan diskuteres.

Men det som likevel er den største svakhet ved denne historikk er at basis er for smal. Titelen på boken er «Red Dragon over China», og det vi venter å finne, er en forklaring — eller forsøk på forklaring — på hvorfor kommunistene kom til makten. Historikken åpner med kapitlet «Dragon Egg Hatches», og for å bli i billedet: utrugning av egg forutsetter utklekningsmuligheter, den nødvendige varme, den riktige atmosfære om man vil. Den atmosfære som brakte eggene til utklekning får vi imidlertid ikke høre noe om. Hele fremstillingen blir forenklet.

Tvilen melder seg under lesningen, og spørsmålet: «Kunne denne store forandring (revolusjon) skje eller gjennomføres bare ved infiltrasjon, manipulasjoner og intriger?» tvinger seg fram.

I begynnelsen av dette kapitlet sier forfatteren: «The general opinion was that China could never be bolshevized, because Communism ran counter to all that China's ancient culture stood for. Yet, today we see it as an accomplished fact.»

Det som er skjedd i China, er at det er blitt kommunistisk — eller kanskje rettere: at stats sosialisme er blitt innført. Og denne statsideologi har dype røtter i den kinesiske klassiske litteratur. Det er nok å nevne den «legalistiske skole» med Li Kwei og Wei Yang, og filosofer (statslærere) under Han, «sosialistkeiseren» Wang Mang (9-23), de store reformer under Wang An-shi (1021-1086) og den store jordreform ved Chia Su-tao (også under Sung-dynastiet), foruten en rekke andre. Disse trekk, sier Latourette, er et vitnesbyrd om kinesernes sans for politiske og økonomiske tiltak. Og de kommer stadig igjen, til tross for at de blir trengt tilbake av dem som vil holde på det gamle. Og det er en tendens til radikal eksperimentering med hensyn til statsstyre og økonomi.

Og fra nyere tid er å nevne reformbevegelsens far, Kang Yu Wei. Han er jo mest kjent for reformdiktene fra de «100 dage». De var etter våre begreper ikke så radikale. Men Kang har også skrevet en bok om sosiale spørsmål (samfunnsorden). Den er ikke så kjent, da den bare foreligger trykt som manuskript. Richard Wilhelm i sin bok «Die Seele Chinas» gir på side 76-77 et resymé av de radikale reformer Kang foreslår. Kang mente imidlertid at tiden ikke var inne til å gjennomføre dem. Men bare det at de ble nedskrevet omkring århundreskiftet, viser hvorledes radikal tankegang gjorde seg gjeldende blant de gamle litterater. Og Kangs elev, Liang Chi-chiao, fortsetter på den radikale linjen, nærmer seg sosialismen. Og en samtidig med disse, Tsai Yuan-pei, var undervisningsminister og senere kansler for statsuniversitetet i Peking og gjorde denne institusjon til en faktor i Chinas åndsliv. Her gjorde forskjellige filosofiske skoler sitt syn gjeldende, og ingen ble stengt ute hverken på grunn av sine konservative eller radikale anskuelser. Her finner vi Hu Shih, vel nærmest «liberal» etter vesteuropéisk eller amerikansk mønster, og Chen Tu-siu, den senere leder av kommunistpartiet. Det vil føre for langt å vise hvorledes «den kinesiske renessansebevegelse» med sin skeptisisme etter hvert mister innflytelsen og må overgi makten og ledelsen til mer radikale ideer. Hva der er av betydning her, er at radikale statsideer og atskillige «kommunistiske» tanker finnes i kinesisk litteratur og filosofi fra de tidligste tider og altså ikke var fremmed for nåtidens intellektuelle. En annen ting er, som Kirby sier (Introduction to the Economic History of China), at kinesiske marxister nå vil forstå hele den kinesiske historie ut fra klassekampen.

Det annet trekk i kinesisk historie er at når et dynasti har sittet ved makten i et lengere tidsrom, så begynner uroen å melde seg. Det er påvist at i en lengere fredstid har jorden en tilbøyelighet til å bli samlet på enkelte hender. Det blir en jordeiende klasse som er et mindretall og et overveiende antall jordarbeidere og leilendinger. Så følger en revolusjon, et nytt dynasti, en utjevning finner sted inn til sirkelen er rundet og vi har det samme om igjen. I midten av forrige århundre lød det store varselsskudd at det ikke sto bra til blant jordbruksbefolkningen. Vi fikk det store Taipingopprør, som til å begynne med var et bondeopprør. Og de år som fulgte i Chinas historie, viser bare nedgang og oppløsning. Jeg kan ikke gå i detaljer, men en revolusjonær bevegelse i nåtidens China måtte, hvis det skulle bli en virkelig forandring, gripe an med jordproblemet.

Det er ganske underlig at Sun Yat-sens første «politiske» handling var å sende inn et bønneskraft til keiseren i 1895 om å få opprette en landbruksskole. Resultatet var at både han og de andre underskrivere måtte forlate landet. Uten å gå nærmere inn på revolusjons-

historien, er det bare å merke at Sun selv, etter som årene gikk, innså at det ikke gikk bare med politiske forandringer — den sosiale struktur måtte forandres eller reformeres. Derfor ser vi også at han hadde jordreformen på sitt program uten at det for øvrig er klart hvordan han tenkte å gjennomføre den.

Nasjonalistpartiet tapte ikke makten på grunn av korrupsjon og udyktighet og ubesluttksomhet når det gjaldt de store avgjørelser, ennskjønt alt dette medvirket i det store slutningsdrama. Men nasjonalistpartiet hadde så å si allerede tapt i sine første år etter sine overveldende militære seire. For i stedet for å gripe an med jordproblemet, lot de tilstanden på landet være som den var, og tok fatt på oppgaver som visstnok var nødvendige, men som likevel førte til at «folket» ikke lenger var med dem, men gikk en annen veg (jfr. Ping-chia Kuo: China: New Age and New Outlook). Nasjonalistpartiet hadde fått altfor mange medlemmer tilhørende «jordeierklassen», og derfor møtte enhver jordreform kompakt motstand fra partiets medlemmer av den reaksjonære type. Og da de rådende forhold (særlig fra revolusjonen i 1912) førte med seg at «jordeierklassen» ikke lenger bodde på sine gårder eller godser, men i utenlandske konsesjonsbyer og/eller traktatbyer, så spredte urettferdigheten seg utover landsbygden som en ren ødeleggelse.

Jeg har med dette bare villet peke på at enhver historikk om hvorledes kommunistpartiet kom til makten, må ta disse faktorer med, ellers vil det hele bli uforklarlig. Der fantes i kinesisk historie og i de nåtidige samfunnsforhold de ting som kommunismen brukte som kontaktpunkter. Og når det er sagt, så kan historien komme om hvorledes kommunistene fant disse kontaktpunkter og utnyttet dem til det ytterste. Og den historie gir Martinson ganske godt på 160 sider.

I en tidligere bokmelding (se NOTM 1955, s. 107) satte jeg fingeren på at mange rakker utilbørlig ned på Chiang og hans styre uten å ta i betraktning de vanskeligheter han sto overfor når det gjaldt oppbyggingen av China. For det kan sies meget godt om nasjonaliststyret i årene 1928-37. Og det skal sies til Chiangs forsvar at han under de mest fortvilte forhold ikke ga det hele på båten, men holdt stand mot japanernes mange fredstilbud, og ikke fulgte Wang Ching-weis eksempel.

Men når man står overfor en slik beundring for Chiang, en beundring som forsvarer eller unnskylder på alle punkter, som i denne bok, så har en vanskelig for å følge med. For eksempel på side 31 leser vi: «Meanwhile in Canton, Chiang Kai-shek, a true patriot and no Communist — though he was willing to use the Communists as the Communists were willing to use him — became more and more restitutive under their controls. He saw through their machinations . . . How-

ever, the time was premature for a clear-cut break with the Communists. General Chiang on the one side, could not afford to lose the help he was receiving from Russia — now that the Northern expedition was about to begin — and Borodin on the other — not wishing to have his plans ruined . . . » Her gir forfatteren selv det beste bevis på det intrigespill som ble drevet fra begge sider — i det å utnytte hinannen.

Det er betegnende at boken «China's Destiny», som Chiang utga i 1942, ikke engang er nevnt i bibliografien. Den skulle jo gi det ideologiske grunnlag for nasjonalistpartiet, og ble brukt som tekstbok i alle skoler. Jeg tenker ikke så meget på at det er utlendingene som får skylden for all elendigheten i China, derimot at den beveger seg mot konfusianismen, en institusjonell konfusianisme. Det er blitt sagt at nasjonalistene skapte et åndelig vakuum, og at kommunismen med sin ideologi fylte det.

Når det gjelder U.S.A.'s China-politikk, så har der som kjent i Amerika vært delte meninger om den. Forfatteren tar her bestemt parti for dem som klandrer regjeringen og anfører også Dr. John Leighton Stuart til støtte for seg. For dem som er interessert, kan en vise til Wallace C. Mervin's anmeldelse av Stuarts erindringer i *International Review of Missions*, April 1955. Mervin skriver bl. a.: «While repudiating the State Department's charge that the Nationalists' defeat was primarily due to their own weakness and that nothing the U.S. could have done would have saved them, his earlier account of what went on in Nanking seems to substantiate the charge.»

Bokens annen halvdel er beretninger av flyktninger fra forskjellige steder i China. Forfatterens hensikt er blant annet å vise at kommunistene opptrer på samme måte alle steder. Og her må det sies at forfatteren har bevist det. Det er jo et velkjent fenomen dette at flyktningstrømmen bestandig går *fra* de kommunistiske land og ikke *til* dem. Siden Hongkong var det eneste sted flyktninger kunne komme til, og forfatteren var bosatt her, så har han hatt den beste anledning til ikke bare å få kjennskap til, men også å se tragedien på nært hold, alle de ulykkelige menneskeskjebner som er revet med i revolusjonens malstrøm. For en som selv har opplevd kommunist-China, og som har sett og opplevd liknende tragedier — (de som ikke kom ut) — vekker lesningen såre minner. Og det er disse menneskeskjebner, disse tragedier, fortvilelsen og håpløsheten som taler fra hver side, som griper en og som vekker vår menneskelige medfølelse, nei mer enn medfølelse, nemlig det ansvar vi har for disse ulykkelige, deres nød og fortvilelse.

Fem år i det nye China, av Margaret Kiesow, er en nøktern og saklig beretning om hva forfatterinnen har sett og opplevd i det nye

China. Hun kom ut til China første gang i 1948 som farmasøyt for å undervise ved en kristen medisinsk høyskole. Da så kommunistene overtok skolen, fortsatte hun inntil 1953 å undervise ved den. Boken er velgjørende rolig skrevet. Forfatterinnen er oppmerksom på både de gode og dårlige sider ved det nye styre. Men det er naturligvis det å si at hennes erfaringsområde er meget begrenset. Og det kan enkelte steder merkes at hun kom ut første gang i etterkrigstidens kaotiske China. Når det gjelder iakttagelsene, så hender det mer enn én gang under lesningen at man ønsker: Om hun bare hadde gått mer inn på dette, og belyst det enda mer! Det skjer ikke, og det skyldes nok at Mrs Kiesow ikke på noen måte vil skrive om annet enn det hun selv har vært oppe i, sett og iaktatt. Det er velgjørende å lese hva hun har å skrive om kirken og anklagene mot den og misjonen. Hun forsøker å sette seg inn i de forskjellige synspunkter og forstå dem. Og dog ikke noe medløperi på noen måte. Det gir det siste kapitlet: Utfordringen, det beste bevis på. Her møter man den troens utfordring som kommunismen er. Det er ikke agitasjon og propaganda, men en nøktern påvisning av kommunismens uhyre åndelige makt som virker så besnærende, særlig på alle dem som står lunkne og likegyldige overfor den kristne tro. Det åndelige vakuum som oppstår hos dem, fyller kommunismen med sitt dennesidige evangelium. Og så viser hun hva kommunismen mangler: kunnskapen om den sanne Gud, og dermed sannheten, som er Jesus Kristus. Og fordi de mangler forankringen i det evige, blir de roboter for et system. Og vi som er kristne, hvorledes er det fatt med oss? Hvorledes står vi rustet til å møte denne nye verdensreligion? Og hva krever denne kamp av oss? Jo, den lille boken gir en noe å tenke på!